

SPROG- KRÆSEN

Nyt fra
Den Danske
Sprogkreds 29

17. april
2026

At jkke i spinaten er et skønt dansk idiomatisk udtryk – opstået anonymt og uden side-stykke på andre sprog. Sprogkredsen har nu udgivet fem bøger om danske idiomatiske vendinger, og i *Sprogkræsen 29* kan man læse, hvordan medlemmerne optræder rundt omkring i landet med en quiz, hvor publikum skal gætte betydningen.

Et andet vigtigt emne i dette nummer er brugen af kunstig intelligens. Flere af Sprogkredsens medlemmer har været på kursus i teknologien, som i dette nummer er anvendt til både korrekturlæsning og billedbehandling.

Vores serie om sproglig variation fortsætter med en artikel om politikersprog og blandingssproget petuh, som primært tales syd for den dansk-tyske grænse.

Endelig bringer vi artikler om de store linjer i udviklingen af de danske fornavne før og efter personnumrenes indførelse samt anmeldelser af nye bøger om vores danske sprog.

udgives af Den Danske Sprogkreds
på Forlaget Bostrup

Ansvarshavende redaktør: Lise Bostrup

Layout: Martin Sand Pævatalu

Forsideillustration og illustrationer

s. 3, 6, 15, 21, 28: Gert Ejton

Fotos: Lise Bostrup, Michael Falkendorf, Jesper Sidelmann Markussen, Jette Pagh Stenbjerre og Karin Louise Sigurskjold

Korrektur: Jette Pagh Stenbjerre og Karin Louise Sigurskjold

Korrektur: Jette Pagh Stenbjerre og Karin Louise Sigurskjold

Den Danske Sprogkreds' bestyrelse

Lise Bostrup (formand og redaktør)

Karin Louise Sigurskjold (næstformand)

Jesper Sidelmann Markussen (kasserer)

Irina Bjørnø, Michael Falkendorf, Jette Pagh Stenbjerre og Ingrid Slott. Suppleant: Torsten Elsvor.

Irina Bjørnø, Michael Falkendorf, Jette Pagh Stenbjerre og Ingrid Slott. Suppleant: Torsten Elsvor.

[www.DenDanskeSprogkreds.dk /](http://www.DenDanskeSprogkreds.dk/)

[Facebook: Den Danske Sprogkreds](#)

Indhold

Siden sidst

Wordfestival i Odense, Lærfest, AI-kursus, Modersmålsdagen, 8. marts, Foredrag med Jarl Cordua,

Den internationale modersmålsdag, Ordkraft i Aalborg og udgivelsen af *Så englens synger*s. 3

Kunstig intelligens (AI)

Jesper Sidelmann Markussen: *AI skriver flydende – og kan være en stor hjælp*s. 7

Faste udtryk

Lise Bostrup: *Coca-Cola leger med danske udtryk*s. 10

Dansk fornavnetradition

Lise Bostrup: *Fra Karl og Stine til Mælkebøtte og Noa*s. 12

Poul Sørensen: *Navnet Johannes*s. 18

Ingelise Hallengren: *Løst og fast om navne*s. 18

Ingrid Slott: *Politikere skaber nye talemåder*s. 19

Sprogvariation

Aminah Inger Tønnsen: *Sproglig mangfoldighed i Sydslesvig*s. 21

Anmeldelser

Lise Bostrup: *Magt og overmod. Om sprogets storhedsvanvid i virksomhedskommunikation*s. 25

Lise Bostrup: *Grundigt nysgerrig. Dansk Sprognævns skrifter nr. 56*s. 26

Vittigheder

Lise Bostrup: *Kavitsen – en overset ordklasse i dansk sprogforskning*s. 27

Er du sprogkræsen?

Lise Bostrup: *At krænke – et problematisk ord*s. 28

Michael Falkendorf: *Tal dansk på dørrinnet*s. 31

Den Danske Sprogkreds' program april-september 2026.....s. 32

Kontakt Lise Bostrup

Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse

DenDanskeSprogkreds@gmail.com

Tlf. 26 71 78 37

Abonnement på Sprogkræsen

Sprogkræsen udkommer 4 gange om året.

Papirudgave: 300 kr. pr. år eks. porto

Elektronisk udgave: 300 kr. pr. år.

Medlemskab

af Den Danske Sprogkreds

250 kr. pr. år inkl. årets udgivelser

og entré til Sprogkredsens arrangementer

Danske Bank 9570 12543832

Mobilepay 26 71 78 37

ISSN 25967347

Siden sidst

Wordfestival i Odense

Den Danske Sprogkreds deltog den 30. januar i samarbejde med forfattergruppen Os hervedfra i Word Festival i Odense med en stor konkurrence på Anarkistscenen, der er en del af Albanibryggeriet. De næsten 100 tilstedeværende skulle gætte danske idiomatiske vendinger og ordsprog ud fra noveller fra bogen *Tag tyren ved hornene! Nyt liv i gamle udtryk og ordsprog*, som udkom den 20. december 2025.

Øverst ses Lise Bostrup i færd med at introducere konkurrencen, og til venstre er forfatteren Dorte Roholte i gang med at læse under billedkunstneren Gert Ejtons illustration til udtrykket *at kaste nogen under bussen*. I øvrigt deltog Carsten Aner, Michael Falkendorf, Gitte Gram, Karin Louise Sigurskjold og Ingrid Slott i festivalen, og Gert Ejton fotograferede.

Lærfest 2026

Den 4. og 5. marts udstillede Sprogkredsen sine udgivelser i Bellacenteret. Mange forfattere og dansklærere lagde vejen forbi vores stand.

På billedet ses fra højre mod venstre: Mette Hess (med Sprogkredsens billedlotteri), Lise Bostrup, Ingrid Slott, Michael Falkendorf og Jette Pagh Stenbjerre.

AI-kursus for Sprogkræsans skribenter

It-eksperten Christian Pagh Petersen (th) fortalte den 9. februar om et kunstig intelligens i en gruppe af Sprogkredsens medlemmer, som havde behov for at sætte sig ind i denne nye og udfordrende teknik. Jesper Sidelmann Markussen, Karin Louise Sigurskjold, Ellen Strandgaard, Ingrid Slott og Lise Bostrup deltog sammen med aftenens fotograf Jette Pagh Stenbjerre.

Dialekter på Modersmålsdagen

Sprogkredsen havde i år valgt at fokusere på dialekter på den årlige modersmålsdag. Lise Bostrup gav et overblik over de ti vigtigste danske dialekter, og Aminah Tønnsen talte om det såkaldte *petutantedansk* syd for grænsen. Se s. 21

8. marts 2026

På Kvindernes Internationale Kampdag den 8. marts holdt Sprogkredsen et debattmøde om danske fornavne som et spejl af kønsrollerne i den historiske udvikling.

Karin Louise Sigurskjold fortalte om den aktuelle engelske påvirkning, og Lise Bostrup talte om den generelle udvikling.

Jarl Cordua holdt foredrag i Den Danske Sprogkreds

Onsdag den 8. april talte Jarl Cordua om skarpt og underholdende om dansk sprogpolitik.

Jarl Cordua der i 2025 modtog Sprogkredsens Ællingepriis, for at skabe debat om dansk sprogpolitik, harcelerede mod invasionen af engelske ord og oversættelseslån i dagens danske mediesprog ved at fremvise mange både sjove og provokerende eksempler, som han havde indsamlet i 2026, mange under valgkampen.

Christiane Bjørg Nielsen og Kåre Lind spillede på henholdsvis flygel og fløjte til Sprogkredsens slagsang *Sproget, det er vort*.

Ordkraft i Aalborg

Ingrid Slott, Gitte Gram (nyt medlem), Karin Louise Sigurskjold og Lise Bostrup deltog for Den Danske Sprogkreds og Forfattergruppen Os hervedfra i festivalen Ordkraft i Aalborg med en stand fredag den 9. og lørdag den 10. april.

Fredag aften afholdt vi en quiz i biografens Biffen. Her skulle de ca. 50 gæster gætte idiomatiske vendinger og ordsprog med udgangspunkt i digte fra *Så englensynger*, fortællinger fra *Tag tyren ved hornene!* og forklaringer fra *Med professorhatten på*.

På billedet ses de tre oplæsere under et dias med Gert Ejtons illustration til *Da fanden blev gammel, gik han i kloster*, som deltagerne gættede uden at ryste på hænderne.

Så englensynger

I marts 2026 udgav Sprogkredsen i samarbejde med Forfattergruppen Os hervedfra en samling digte om faste udtryk med titlen *Så englensynger. Nyt liv i gamle udtryk og ordsprog*. Digtene er skrevet sådan, at det aktuelle udtryk først afsløres til

sidst. Det gør dem velegnede til oplæsninger, hvor tilhørerne kan gætte med undervejs.

Digtene i *Så englensynger* er skrevet af Carsten Aner, Irina Bjørnø, Lise Bostrup, Jorun Clasen, Torsten Elsvor, Michael Falkendorf, Birthe Aela Faarvang, Carsten Flink, Gitte Gram, Ingelise Hallengren, Nils Hartmann, Else Lefmann, Jens Raahauge, Jesper Sidelmann Markussen, Karin Louise Sigurskjold, Ingrid Slott, Jette Pagh Stenbjerre, Ellen Strandgaard og Hanne Walbum.

Kunstig intelligens AI skriver flydende – og kan være en stor hjælp

Af Jesper Sidelmann Markussen

Kunstig intelligens, også kendt som artificial intelligence (AI), kan i dag skrive korrekt og flydende dansk. Den formulerer sig klart, sætter kommaer rigtigt og kan levere tekster, der umiddelbart virker både professionelle og velovervejede. Det er netop derfor, teknologien vinder hastigt indpas – på arbejdspladser, i uddannelser og i hverdagskommunikation.

AI forstår ikke sprog på samme måde, som mennesker gør. Den arbejder med mønstre og sandsynligheder snarere end med egentlig forståelse af betydning. Alligevel kan den være et effektivt redskab, hvis man bruger den med omtanke og kombinerer den med menneskelig dømmekraft.

Kort om teknologien

Den 9. februar 2026 holdt en gruppe medlemmer af Den Danske Sprogkreds. Et centralt budskab var, at selv om ordet intelligens indgår i betegnelsen, er der ikke tale om intelligens i menneskelig forstand.

Moderne AI-modeller er trænet på enorme mængder eksisterende tekst og anvender avancerede algoritmer til at producere sandsynlige svar på rekordtid. AI tænker altså ikke selv og har ingen forståelse, holdninger eller bevidsthed. Til gengæld er den ekstremt hurtig og kan gennemgå enorme tekstmængder og komme med et kvalificeret svar på rekordtid. Netop den kombination gør AI anvendelige i mange sammenhænge.

AI i hverdagen

Vi møder allerede AI mange steder: i mails, i undervisningen, på arbejdspladsen og i undertekster på tv. Teknologien bruges til oversættelse, korrektur, tekstforslag og hurtige opsummeringer. Ofte sparer brugen af den tid og gør det lettere at komme i gang med en opgave.

Der kan dog opstå misforståelser, hvis man overlader for meget ansvar til teknologien. En klassisk fejl er direkte oversættelser, hvor dele af betydningen går tabt. Et klassisk eksempel er den engelske vending *He made a point*, som en AI-oversættelse gengav som *Han lavede et punkt* i stedet for det korrekte *Han havde en pointe*. En menneskelig oversætter ville næppe begå den fejl, netop fordi mennesker forstår betydningen bag ordene.

Det centrale spørgsmål er derfor ikke, om vi skal bruge AI, men hvordan vi bruger den klogt.

Et værktøj – ikke en tanke

AI fungerer anderledes end mennesker, og det er ikke en svaghed, men et vilkår. Når man kender forskellen, bliver det lettere at udnytte teknologien effektivt. AI er stærk i form, struktur og overblik, mens mennesker bidrager med forståelse, kontekst og ansvar.

AI som sproglig støtte og arbejdsværktøj?

Set i et mere konstruktivt lys kan AI fungere som et effektivt sprogligt støtteværktøj. For mange brugere er AI ikke en erstatning for egen tænkning, men en hjælp til at komme i gang, strukturere tanker og få overblik. Den kan foreslå dispositioner, samle noter til sammenhængende tekst og hjælpe med at omskrive uklare passager. Dermed flyttes fokus fra at kæmpe med formuleringer til at arbejde med indhold, argumentation og mening.

For mange er AI en praktisk sparringspartner, der kan sætte gang i skriveprocessen, hjælpe med idéudvikling og aflaste rutineopgaver. Man kommer hurtigere fra idé til tekst og forhindrer skriveblokering. AI kan også bidrage til at gøre skriftlig kommunikation mere tilgængelig. Personer med ordblindhed, sproglige udfordringer eller begrænset erfaring med formel skrivning kan bruge teknologien som en slags sproglig krykke, der gør det lettere at deltage på lige fod i uddannelse og arbejdsliv. I den forstand kan AI virke udliggende snarere end forfladigende.

I professionelle sammenhænge bruges AI ofte til rutineopgaver: korrektur, referater, standardtekster og udkast til rapporter eller præsentationer. Når disse opgaver løses hurtigere, frigives tid til det, der kræver menneskelig dømmekraft: vurdering, dialog, prioritering og ansvar.

Brugt på denne måde kan AI øge både effektivitet og kvalitet uden at fjerne det menneskelige element.

Endelig kan AI fungere som en sproglig prøveklud. Ved at afprøve forskellige formuleringer, toner og niveauer kan skribenten blive mere bevidst om sit eget sprog og sine valg. Det gør AI velegnet ikke kun som produktionsværktøj, men også som refleksionsredskab i skriveprocessen.

Hvad skal man være opmærksom på?

AI bør aldrig stå alene som kilde til fakta, som altid bør tjekkes.

AI er desuden designet til at være imødekommende. Hvis man påpeger en fejl, svarer den ofte: *Du har helt ret, tak for korrektionen*, og det kan skabe en falsk trykthed, især for førstegangsbrugere.

Sprogligt kan AI-tekster blive meget korrekte, men også lidt neutrale. Personlig stil, humor og kulturelle nuancer kræver ofte menneskelig finjustering. AI kan også lave sætninger, der er sprogligt rigtige, men semantisk forkerte, som i det velkendte: *Der er længere til Randers end på cykel*. Sætningen er grammatisk korrekt, men logisk og semantisk absurd. Mennesker fanger straks fejlen, fordi vi intuitivt forstår verden og relationerne i den. AI har ingen sådan forståelse, kun sproglige mønstre.

AI-genereret foto af Jesper Sidelmann Markussen.

Som med al ny teknologi kræver AI ansvarlig brug, og man skal være særligt varsom med fortrolige oplysninger og persondata.

Hvordan bruger vi AI bedst?

AI fungerer bedst som et supplement. Den kan hjælpe med form, struktur og tempo, mens mennesker står for indhold, vurdering og ansvar. Når AI bruges bevidst, kan den styrke både produktivitet og kvalitet.

AI bør være et fælles samtaleemne, så sæt AI på dagsordenen og tal åbent om brugen. AI er et fælles anliggende og bør være genstand for dialog, refleksion og løbende justering.

Skal vi være bange?

Nej. Men vi skal være opmærksomme. AI kan sammenlignes med tidligere teknologiske spring som tekstbehandling og lommeregner: nyttige værktøjer, der krævede tilpasning. Med sund skepsis og nysgerrighed kan AI blive en værdifuld del af vores sproglige og professionelle hverdag. AI er ikke en erstatning for menneskelig dømmekraft men et redskab, der bliver bedre, jo klogere vi bruger det.

Coca-Cola leger med danske udtryk

En amerikansk charmeoffensiv, der snubler i sproget

Af Lise Bostrup

Hand on the heart! Dane-ish since 1934. Hånden på hjertet. Dan-ish siden 1934. Sådan lyder sloganet i Coca-Colas nye danske kampagne.

Ifølge Line Mathilde Bjerring, der er marketing manager hos Coca-Cola i Danmark, er det første gang, den amerikanske koncern lancerer en særligt dansk kampagne. Den ligger dog i forlængelse af et initiativ fra 2025, hvor dåser og plastflasker blev prydet med danske navne, familiebetegnelser og kælenavne. Dengang var grebet internationalt: svenske ord i Sverige, tyske ord i Tyskland. Denne gang findes der ikke tilsvarende kampagner på andre sprog.

Vind Dane-ish merch

Danglish eller Dane-ish?

Ordet *Danglish* har ifølge Den Danske Ordbog været kendt siden 1991 og betyder en form for dansk, der er gennemsyret af engelsk.

Coca-Colas marketingfolk har imidlertid opfundet deres egen variant, som oven i købet har to stavemåder. *Do you speak Dane-Ish?* står der på produkterne, men kampagnen kaldes *Dane-ish* med lille *i* på firmaets hjemmeside.

Ifølge Line Mathilde Bjerring er ordet *Dane-ish* positivt, hvor *Danglish* er nedsettende.

Med over 90 års produktion og tapning i Danmark føler vi (Coca-Cola), at vi hører til. Så selv om vi aldrig ville kalde os danske, håber vi, at vi har fortjent titlen Dane-ish.

Completely out in the forest?

Reklamebureauet Nørgård Mikkelsen er bevidst gået efter udtryk, der ikke findes på engelsk og oversat dem direkte.

På en af mine Cola Zero-flasker stod der f.eks. *completely out in the forest*: en ordret oversættelse *helt ude i skoven*. På dansk betyder det *helt forrykt* og er et relativt nyt udtryk. Det ligner vendingerne *langt ude* eller *helt ude i hampen*. Varianten *helt ude i hampen* pegede oprindeligt på høje, uigennemskuelige hampemarker, hvor man let kan fare vild.

I hippitiden blev udtrykket også associeret med *hampen* i betydningen *hash*.

Udtrykket *langt ude* findes ganske vist på engelsk, hvor det snarere betyder *fedt* end *idiotisk*.

Alt dette interesserer tydeligvis ikke Coca-Cola, der tilføjer *Oh! Coke does go great with picnics*, altså at *Cola passer godt til skovture*. Som om indforståede sprogfejl i sig selv er en pointe.

It's blowing half a pelican

Heller ikke *det blæser en halv pelikan* i betydningen *det blæser meget* lader sig oversættes direkte. Det er ifølge Den Danske Ordbog formentlig opstået i midten af 1900-tallet som en spøgfuld omskrivning af *orkan*. Coca-Colas reklamefolk har her tilføjet et lidt klodset formuleret spørgsmål: *There are tropical birds here? Der er tropiske fugle her?*

Pointen er klar nok: Det er helt gæk, at danskerne taler om *pelikaner*, når der ikke lever den slags fugle her. Ingen forklaring. Kun ironi.

Indledningen af sætningen *There are* parodierer danskeres måde at tale engelsk på, hvor konstruktionerne *det er / der er* alt for ofte oversættes direkte til engelsk.

Dansk skepsis

Coca-Cola kalder på hjemmesiden kampagnen en *kærlighedserklæring* til det danske sprog. Andre vil kalde den noget andet.

Timing er næppe tilfældig. Kampagnen ruller netop nu, hvor mange boykoter Coca-Cola og andre amerikanske varer i protest mod den amerikanske udenrigspolitik og Donald Trumps ønsker om at overtage Grønland.

En ommer

Set i et reklamestrategisk perspektiv er kampagnen ret indforstået- og ekskluderende. Den kræver gode engelskkundskaber – og en betydelig sproglig velvilje at afkode.

Resultatet er, at mange unge Coca-Cola-fans med begrænset kendskab til idiomatiske vendinger og oversættelse slet ikke kan gennemskue, at der er tale om bevidst tossede oversættelser. Det, der skulle ligne en sproglig leg, ender som sproglig støj.

Coca-Colas danske kampagne *sidder ikke lige i skabet*.

Dansk fornavnetradition fra Karl og Stine til Mælkebøtte og Noah

Danske fornavne blev engang fastsat ud fra faste normer og sociale konventioner, men er i dag i højere grad udtryk for individuelle karaktertræk, forældredrømme og kønslig fleksibilitet.

Af Lise Bostrup

Navngivning er obligatorisk

I Danmark er det et krav, at et barn skal have et navn senest seks måneder efter fødslen. Hvis det ikke sker, kan forældremyndighedsindehaveren få en bøde for navneforsømmelse.

Tidligere var det sognepræsternes opgave at tildele navneløse børn et navn. Typisk blev drenge opkaldt efter kongen og kom til at hedde *Christian* eller *Frederik*, mens piger fik prinsessenavne som *Caroline*, *Frederikke* og *Louise* eller andre royale navne.

Tilladte fornavne

Personregistreringsloven fra 1904 er Danmarks første navnelov. Den skulle sikre faste, registrerbare personnavne, men indeholdt ikke detaljerede krav til fornavne. Vurderingen beroede derfor på kirkelig praksis og skøn.

Navne, der afveg markant fra gængs navneskik, blev derfor ofte afvist, selv om der ikke fandtes klare lovbestemmelser.

Drengenavne

I første halvdel af 1900-tallet fik drenge typisk navne med danske eller nordiske rødder som *Knud*, *Svend*, *Jens*, *Karl/Carl*, *Niels*, *Nis* og *Aksel* samt kristne navne som *Hans (Johannes)*, *Poul (Paulus)*, *Peter* og *Per*.

Drengenavne er ofte på én stavelse og ender tit på en eller flere konsonanter. Dog findes der undtagelser som *Bo*, *Ole*, *Tage* og *Børge*.

Drengene blev ofte opkaldt efter deres fædre eller andre ældre familiemedlemmer.

Pigenavne

Piger blev sjældnere opkaldt efter familiemedlemmer og oftere navngivet ud fra æstetik. Navnene havde typisk to stavelser og endte på *a* eller *e*.

Blandt de populære navne var *Anna*, *Anne*, *Maria*, *Marie*, *Johanna*, *Johanne*, *Elsa*, *Else*, *Helga*, *Nina*, *Selma* og *Olga*.

Der er ifølge Danmarks Statistik 1.492 kønsinklusive fornavne i omløb i Danmark i april 2026, men antallet er stærkt stigende. Ordsky af Lise Bostrup.

Der fandtes dog også navne med konsonantendelse som *Kirsten*, *Karen*, *Inger* og *Astrid*.

Min mormor hed *Helga*, og hendes søstre *Marie* og *Astrid* – sidstnævnte kaldt *Stritte*, måske fordi en vokalisk afslutning lød mere "pigenavnsagtig".

Movering

En populær type var kvindenavne afledt af mænds navne, f.eks. *Hansine*, *Oline*, *Jørgine*, *Abelone* (af Abel), *Josefine*, *Kristine* og *Caroline*. Afledningerne *Hansine*, *Nielsine* og *Jensine* er ifølge Danmarks Statistik ikke brugt til nyfødte de seneste 30 år. *Josefine*, *Kristine* og *Karoline* forekommer stadig, men associeres ikke med drengenavnene *Josef*, *Kristian* og *Karl*.

Den kendte præst og debattør *Sørine Gotfredsen* har f.eks. selv ændret sit navn fra *Ellen Vibeke* til *Sørine* for at markere sin veneration for *Søren Kierkegaard*, så det er en lidt anden historie.

Efter 2. verdenskrig

Efter krigen ændrede navnemønstret sig markant. Tyske navne som *Adolf*, *Werner* og *Herbert* faldt drastisk i popularitet.

Til gengæld vandt engelske og amerikanske navne frem: *John*, *Johnny*, *Brian*, *Benny*, *Harry*, *Jimmy*, *Tom* og *Tommy*. – At disse i den engelsktalende verden ofte var kæleformer så unge mænd ved navn *John* og *Jonny* ofte hed *Johannes* i deres pas, skænkede man ikke megen tanke.

Nogle piger fik navne som *Conny*, *Gladys* og *Evelyn*, men ellers holdt man fast i nordisk og kristen tradition.

Mange efterkrigsnavne havde ingen klar forankring i dansk tradition. Former på -y var nye, og udtalen blev fordansket, så navnet *Brian* blev udtalt med *i*, og *Benny* med *y*.

Der opstod en forestilling om, at de engelske navne var tilknyttet de mindre veluddannede befolkningsgrupper, og at f.eks. *Brian* var overrepræsenteret i de danske fængsler.

Historien savnede belæg, da der ikke findes nogen navnestatistik for indsatte i danske fængsler, men det er et faktum, at der i 2022 var 17.798 danskere med navnet *Brian*, men heraf kun to, der var født i 2022. Myten om *Brian* som fængselskandidat har utvivlsomt været medvirkende til faldet i navnets popularitet.

Stramning af reglerne

Med navneloven i 1961 (og senere 1981) blev det fastslået, at et fornavn skulle være egnet og kønsspecifikt.

Bruddet i 1968

Med personnummerets indførelse i 1968 mistede navnet sin rolle som entydig identifikator.

Dermed blev navnet i højere grad et individuelt og æstetisk valg.

Udviklingen hang sammen med 68'ernes opgør med traditioner og kønsroller samt øget internationalisering.

Listen over godkendte fornavne voksede til over 10.000, og det blev muligt at søge og få dispensation til navne, der ikke var forhåndsgodkendt.

Fra 1970'erne gjorde den store indvandring af mennesker med ikke-vestlig baggrund det relevant at gøre det muligt at lade nyfødte børn registrere under navne som *Mustafa*, *Yusuf*, *Ramazan* og *Yildiz*, for nu bare at nævne nogle få tyrkiske eksempler.

Den liberale navnelov i 2006

Navneloven fra 2006 gjorde det lettere at få godkendt nye navne og bruge dem på tværs af køn.

Listen over forhåndsgodkendte navne rummer nu over 50.000 navne.

Den følgende analyse er baseret på Danmarks Statistiks opgørelser over navnene på henholdsvis nulevende personer, der er født i 1946, og navnene på spædbørn, der er født i 2024. Begge opgørelser er udarbejdet i 2026. Alle navne, der nævnes i de følgende afsnit, udgør de fulde top-20-liste i de pågældende opgørelser.

Drengenavne bliver mere feminine

13 ud af de 20 mest udbredte fornavne blandt mænd, der er født i 1946, har kun én stavelse, nemlig *Hans*, *Niels*, *Bent*, *Knud*, *Finn*, *Leif*, *Svend* og *Jens*, *Poul*, *Per* og *John*. Alle disse navne ender på en konsonant.

I 2024 har billedet ændret sig. Nu dominerer drengenavne på to stavelser, og der findes ifølge Danmarks Statistik kun ét enstavelsesnavn blandt de 20 mest populære drengenavne, nemlig *Carl*. Resten er navne som *Oscar*, *William*, *August*, *Aksel*, *Oliver* og *Arthur*.

Blandt de 20 mest populære navne er der kun *Malte* og *Noa*, der ender på vokal, men blandt de 30-50 mest populære navne finder man også *Lauge*, *Louie*, *Pelle*, *Kalle* og *Luca*.

Der er desuden en tydelig tendens til at bruge internationale – især engelskinspirerede navne, ofte med bogstaver som *w*, *c* og *x*, stumt *h* og *ev* udtalt [ju] i *Matthew*.

Blandt de 20 mest populære navne til små drenge findes også franske eller spanske navne som *Louis* og *Mateo*. Blandt de 20 mest populære tre navne med tre stavelser: *Elliot*, *Elias* og *Valdemar*. Den slags lange navne fandtes også i 1946, men de var knap så frekvente.

Pigenavne bliver mere internationale

De piger, der blev født i 1946, fik overvejende tostavelsesnavne med slutvokalen *e*. Af de 20 mest udbredte navne er følgende 11: *Bente*, *Jytte*, *Birthe*, *Else*, *Jette*, *Anne*, *Tove*, *Grethe*, *Hanne*, *Inge* og *Lene*. To pigenvavne endte på vokalen *a*, *Anna* og *Ulla*.

En mindre gruppe endte på konsonanter, nemlig *Kirsten*, *Karen*, *Karin*, *Inger*, *Bodil* og *Birgit*.

Kun et enkelt pigenvavn havde kun én stavelse, *Lis*.

I 2024 er billedet ændret. Nu er der ingen pigenvavne på én stavelse blandt de 20 mest populære navne, men længere nede på listen findes *Liv*, *Søs* og *Gry*. Der er også kun ét tostavelsesord, der slutter på det tidligere så populære *e*, nemlig det engelske *Ellie*.

Til gengæld er der hele 14 tostavelsesnavne på *a*, nemlig *Emma*, *Ella*, *Luna*, *Alma*, *Frida*, *Olivia*, *Ida*, *Karla*, *Nora*, *Sofia*, *Freja*, *Clara*, *Asta* og *Anna*. Hertil kommer *Lily*, som ender på *y*, som ikke hører med til den danske navnetradition.

Igen er der en mindre gruppe pigenvavne, der ender på en konsonant, her *Agnes*, *Esther* og *Ellen*.

Der er ifølge Danmarks Statistik 1.492 kønsinklusive fornavne i omløb i Danmark i april 2026, men antallet er stærkt stigende. Ordsky af Lise Bostrup.

Blandt de 20 mest populære navne er *Olivia* og *Alberte*, de eneste trestavelsesnavne, men hvis man går lidt længere ned i listen, finder man navnet *Mathilde*, og hele fire firestavelsenavne: *Isabella*, *Josefine*, *Leonora* og *Victoria*.

Kønsinklusive navne

Muligvis som en følge af øget fokus på kønsidentitet er en række såkaldt kønsinklusive navne eller unisexnavne blevet godkendt til brug for alle køn. Blandt disse er *Alex* (kort form af såvel *Alexander* som *Alexandra*), *Bo* (traditionelt dansk drengenavn, men pigenavn på engelsk), *Charlie*, *Jamie*, *Jan/Ian*, *Kim*, *Lou*, *Luca*, *Nikita*, *Noa(h)*, *René*, *Robin*, *Sasha* og *Winnie* (*Peter Plys* hedder *Winnie the Pooh* på engelsk).

Mere individualisering og kreativitet

Tallene fra Danmarks Statistik viser, at der er en tydelig tendens til, at navnevalget bliver mere spredt. Selvom *Noa(h)* er et meget populært navn, er der stadig langt flere, der bærer navnet *Peter*, der i dag bæres af ikke færre end 47.363 drenge og mænd i alle aldre. Der anvendes ganske enkelt flere forskellige navne i dag end tidligere, og mange navne bæres kun af ganske få personer. Fra 1904 til i dag er fornavnet således gået fra at være en traditionelt fastlagt størrelse til brug for identifikation til i højere grad at være et individuelt valg – fra det normale til det personlige, fra det konservative til det kreative.

Godkendte navne, der bryder med dansk navnetradition

Samtidig findes der en lang række godkendte navne, der ligger et stykke fra traditionel dansk navneskik: *Christopher* med to gange *ph* og *Emmaa* med to *a*'er – er typisk begrundet numerologisk, *Maxmillan* – begrundet i forældrenes udtale; *Millemaria* – sammensat navn uden mellemrum, *Mælkebøtte*, *Lærke-Li* med bindestreg og muligvis kombination af dansk og kinesisk, *Anakin* – et navn fra Star Wars, *Stormur* – nordisk klingende nydannelse, *Ztorm* – kreativ stavning af et ellers velkendt navn.

Fælles for mange af dem er, at de bygger på eksisterende navne eller ligner navne, der allerede er i brug.

Afviste navne

De fleste ansøgninger går igennem, men nogle får nej. Især afvises ansøgninger om navne, der kan virke stødende eller risikerer at belaste barnet som f.eks. *Anus*, *Monkey*, *Pluto* og *Prince*.

Et eksempel på et navn, der blev godkendt efter offentlig diskussion, er det tyrkiske *Güllü*. *Güllü* udtales som *gylle* på dansk, men *Güllü* er det tyrkiske ord for en *rose*, og anses for at være meget smukt af herboende tyrkere.

Navneanger

Somme tider hænder det, at forældrene fortryder deres navnevalg eller mennesker, der har skiftet navn, fortryder og vil have deres gamle navn tilbage. Dette fænomen har i faglitteraturen fået betegnelsen *navneanger*. Ordet er endnu hverken indført i Den Danske Ordbog eller Retskrivningsordbogen, men det kommer nok, for det er et ret udbredt fænomen i dagens Danmark.

Navnet som et personligt brand

Fornavnet er ikke længere blot en betegnelse, men et aktivt valg og en identitetsmarkør. Hvor det tidligere forbandt individet med slægt og tradition, fungerer det i dag som et personligt projekt – og i stigende grad som et socialt og kulturelt signal. Hvor navnet tidligere placerede individet i en slægt og en orden, er det i dag et middel til at skabe sin egen identitet.

Henvisninger

Læs også artiklen *Navnehjulet* i *Sprogkrasen* 14, april 2022. I samme nummer findes også en artikel om personnavne brugt som betegnelser for ting såsom en *Sarah Bernhardt* og en *børge* samt en anmeldelse af Katrine Kehlet Bechsgaard: *Navne. Hvordan vi får dem, vælger dem, bruger dem, elsker dem, glemmer dem, ændrer dem, værner os til dem, hader dem, fortryder dem, opfinder dem og bliver påduttet dem*, Gyldendal 2020.

Navnet Johannes

Af Poul Sørensen

Johannes er overalt. Forklædt som *Jean, Juan, Giovanni, João* – og på dansk som *Hans, Jens* og *John* – har det samme navn sat sig spor i sprog efter sprog gennem århundreder.

I Danmark dukker det op med kristendommen, først båret af præster og munke. Men allerede i løbet af middelalderen breder det sig til resten af befolkningen og bliver siden et af den kristne verdens mest udbredte navne.

Navnet betyder “Gud er nådig”, og selv om det allerede findes i Det Gamle Testamente, er det især gennem Det Nye Testamente, at det får sin store udbredelse. Her møder vi både *Johannes Døberen* og *evangelisten Johannes* – to skikkelser, der har sat deres tydelige præg på navnets historie.

Undervejs har *Johannes* forgrenet sig i et væld af former. I de romanske sprog blev det til *Jean, Juan, Giovanni* og *João*. I dansk og tysk udviklede det sig til *Johan* og *Hans*, og netop *Hans* blev så udbredt, ikke mindst i kongefamilien, at det holdt sig som et populært drengenavn langt op i 1900-tallet. Senere opstod *Jens* som en videreudvikling, og efter 2. Verdenskrig vandt den engelske form *John* indpas i Danmark.

Navnet har også sat tydelige spor på kvindesiden. *Johanna* optræder allerede i Det Nye Testamente som en af de kvinder, der fulgte *Jesus* fra Galilæa til Jerusalem.

Johannes er med andre ord et usædvanligt produktivt navn – et navn, der igen og igen har tilpasset sig nye sprog og tider og har efterladt sig et helt netværk af navne verden over.

Navne i min hverdag

Af Ingelise Hallengren

I min folkeskoleklasse var der en dreng, *Carsten Skibsby*. Hans far hed *Kaj Anker Skibsby* – jeg tror ikke, han var ansat i søfarten.

Forfatter, journalist og underholdningskunstner Anders Lund Madsen har otte børn. De fem mindste hedder *Modig, Stærk, Fri, Vild* og *Viis*.

Mit barnebarn hedder *Adélia*. For at sikre trykket på e ansøgte familien om accent aigu – den blev godkendt. Ifølge Danmarks Statistik pr. 1. januar 2024 er færre end tre personer i Danmark registreret med det navn.

Der er også navne, der kan give et smil: *Anders Sand, Morten Sand* og *Martin A. Hansens Johannes Vig* i romanen *Løgneren*.

For mange år siden skulle min svigerinde, direktionssekretær, præsentere to herrer i foyer: den ene hed *Kloster*, den anden *Munk*. Det morede hende.

I 1980'erne arbejdede jeg på en skole på Nørrebro. Kvarteret var under forandring; danskere blev genhuset, og indvandrerfamilier flyttede ind. Tidligere havde børnene klassiske danske navne som *Dorte* og *Jesper*; nu hed de *Fehra, Rehsan, Sermin, Muham-mad, Yahir* og *Abdallah*. Vi vænnede os til det, efterhånden som andelen af indvandrerbørn var langt over 80 procent.

Politikere skaber talemåder

Af Ingrid Slott

De danske politikere har gennem årene leveret mange mere eller mindre opfindsomme og sjove vendinger. Mange af dem har folk taget til sig, og de bliver brugt i yderst forskellige situationer.

Det går ufatteligt godt

Poul Schlüter var meget leveringsdygtig på det felt. *Det går ufatteligt godt*, var en vending, som han i sin regeringstid fra 1982 til 1993 brugte mange gange, og den hænger stadig fast og bliver brugt i mange forskellige situationer i dag.

Anders Fogh Rasmussen brugte senere en af Poul Schlüters andre vendinger, den om gulvtæppet, i en lidt udvidet form: *Hvis der er fejlet noget ind under gulvtæppet, så er det ikke mig*.

Jens Otto Krag blev berømt for at sige: *Man har et standpunkt, indtil man tager et nyt*, som blev bragt i et interview i Ekstrabladet, fordi tingenes tilstand pludselig ændrede sig efter valget i 1966. Før valget havde han nægtet at samarbejde med kommunisten Aksel Larsen, men efter valget var det så alligevel en mulighed. Dette udsagn blev han drillet meget med, men ikke desto mindre bruges det flittigt i dag af andre politikere.

Stuerene lusepustere

Poul Nyrup Andersen sagde i sin tale den 7. oktober 1999 fra Tingets talerstol om Dansk Folkeparti: *Stuerene, det bliver I aldrig!* Det var hårde ord om Dansk Folkeparti, og han havde nok ikke regnet med, at partiet dels overlevede adskillige valg, dels blev et af de fem største partier i Folketinget.

Formanden for Dansk Folkeparti, Pia Kærsgaard, stod dog ikke tilbage for Poul Nyrup, da hun kaldte politikere, som hun var uenig med, for *lusepustere* og *slingrefise*. Det var et udtryk, som statsminister Anker Jørgensen brugte i sommeren 1982 om de radikale, der to gange havde forsøgt at vælte hans regering.

En af de meget farverige og morsomme personer i Folketinget var Erhardt Jacobsen. Han var leveringsdygtig i mange sjove talemåder. Den mest brugte var nok: *Det har jeg aldrig sagt*. Han talte som et vandfald, hvilket bevirkede, at journalisterne ikke altid kunne huske, hvad han havde sagt, og det benyttede han sig af efter valget i 1973, hvor han udtalte: *Mit valgspog er: Vi lover ikke noget før valget – til gengæld holder vi det*. Han var heller ikke bange for at fornærme folk. Han sagde f.eks. *Hvis vi alle var lige så naive som fredskvinderne, så var krudtet aldrig blevet opfundet*. Det var barske ord at bruge i halvferdernes forskellige debatter om oprustningen og kvindebevægelserne.

Kvinder og stiletter på Folketingets talerstol

Danmarks første, kvindelige statsminister, Helle Thorning, blev kendt for ordene: *Der kommer en god løsning i morgen*. Det sagde hun, da hun i 2012 kom i problemer med

idéen om en betalingsring omkring København. Den gode løsning var, som mange nok husker, at betalingsringen blev lagt død.

Det var også Helle Thorning, der i en munter tale på Socialdemokraternes kongres den 21. september 2012 sagde: *Det er ikke slut, før blondinen har stillet stiletterne*. Det var et svar til alle dem, der syntes, hun burde gå af. Vendingen er muligvis sammensat af den danske talemåde om *at stille traskoene*, og den engelske *it ain't over till the fat lady sings*. Udtrykket stammer fra Wagner-operan *Ring*, som ikke er slut, før valkyrien Brünnhilde har sunget sin sidste arie. I dag bruges det til at signalere kampgejst og udholdenhed.

Nutidens politikere kan også

Flere af vore nuværende politikere har også leveret vendinger, der har bidt sig fast i sproget.

Lars Løkke Rasmussen taler ofte om *et hår i suppen*, hvis der er knaster i forhandlinger, og han ynder at sige: *det handler ikke om nogen – det handler om noget*.

Da Mette Frederiksen under valgkampen i 2022 blev interviewet til Politiken, sagde hun: *Jeg mangler både en svensknogle, en papegøjetang og retrocharme*, når hun skulle se tilbage på sin tid som statsminister.

Den vending, som hun imidlertid vil blive husket mest for, er hendes oversættelse af det engelske udtryk *live with it – lev med det*. Som hun brugte ofte under Coronaen og senere, da regeringen afskaffede Store Bededag i 2023. En bemærkning, som mange finder noget arrogant.

Hvis man vil dykke mere ned i politikernes mange udtalelser, kan man læse bogen *Lusepustere og slingrefise*, skrevet af Hans Engell og udgivet på Politikens Forlag i 2018.

Sproglig mangfoldighed i Sydslesvig

Af Aminah Inger Tønnsen

Jeg er født i Sønderborg i 1948, men opvokset syd for grænsen, hvor begge mine forældre var lærere ved det danske mindretals skoler.

Min far stammer fra et lille husmandssted ved Sliens bred. Som ung forældreløs kom han via Sydslesvigsk Forening i Slesvig til Bornholms Højskole, hvor han lærte dansk og fik hjælp til at ansøge om optagelse på Tønder lærerseminarium. Her mødte han min mor, der stammer fra et lille husmandssted på Vejleegnen. Via Rends Efterskole kom også hun til Tønder lærerseminarium – og to stille, lidt fortabte sjæle fandt hinanden og viede deres liv til det danske arbejde syd for grænsen.

Jeg og mine to ældre søskende kom naturligvis i dansk børnehave og dansk skole, og endte på den tids eneste danske gymnasium, Duborg-Skolen i Flensborg. Vort hjemmesprog var dansk; men når min mors familie kom på besøg, talte de naturligvis deres hjemegns dialekt. Det var let at forstå, selvom jeg ikke kunne tale det.

Når min fars familie kom på besøg, blev der talt plattysk – og så følte jeg mig på Herrens mark, for jeg forstod ikke mange ord af, hvad der blev sagt. Da jeg som seksårig kom i 1. klasse på den danske Skolen ved Nørreport, var jeg den eneste, der havde dansk som hjemmesprog og som ikke talte tysk overhovedet.

Det ville have været ganske utænkeligt for mig og mine søskende at vælge at spille håndbold, gå til idræt eller til spejder i en tysk klub. Vi valgte naturligvis de til mindretallet hørende danske institutioner, så jeg har talt dansk i stort set alle døgnets timer – også selvom mange af mine kammerater hyppigt slog over i tysk, både i frikvartererne og i sportsklubberne.

Hvorfor taler det danske mindretal ikke sønderjysk?

Sønderjysk og plattysk var de oprindelige sprog syd for den nuværende grænse af 1920. Én af forklaringerne på, at sønderjysk stort set er gået i glemmebogen, er, at flere af de rigsdanske lærere, der kom til egnen efter 1920, mente, at eleverne skulle undervises i at tale, læse og skrive "rigtigt" dansk i skolen – selvom deres hjemmesprog var sønderjysk.

Det tyske ord *Ansichtskarte* og det danske ord *postkort* blandes ofte sammen i grænseområdet.

For at fremme sprogskiftet, blev forældrene tilbudt aftenundervisning i "rigtigt" dansk, og mødrene blev tilbudt håndgernings- og husholdningskurser, hvor der kun måtte tales rigsdansk.

Det frisiske sprog

Ovre mod Vesterhavet ligger Frisland i en bræmme fra grænsen og helt ned til Nederlandene.

Sproget frisisk er tæt beslægtet med engelsk og nederlandsk. I Sydslesvig-delen af Frisland tales der nordfrisisk. Hele ni forskellige dialekter har holdt sig på øerne Sild, Før, Amrum, Halligerne (en samling småøer uden digebeskyttelse), Pelvorm og Nordstrand.

I den eneste dansk-frisiske skole, der ligger i Risum lidt syd for Nibøl, undervises eleverne på både dansk og frisisk, tysk og engelsk.

Frisisk er et anerkendt og beskyttet mindretalssprog, og man gør meget for at bevare det. Der afholdes sprogkurser, der spilles amatørteater, man holder egnens ældgamle traditioner i hævd, og Flensborg Avis bringer hver fjortende dag en klumme på frisisk.

Hvad er sydslesvigdansk?

I dag er medlemmerne af det danske mindretal som hovedregel tosprogede, så de forstår hinanden uden vanskeligheder – uanset hvilket sprog de kommunikerer på. Ind imellem har børn med tysk som hjemmesprog dog svært ved at finde det rigtige danske ord og bruger spontant en direkte oversættelse af det tyske ord, de leder efter, de såkaldte germanismer.

I min skoletid krydrede vi ind i mellem det danske sprog med germanismer sådan lidt for sjov – men aldrig, når der var voksne til stede:

Pudse tænder = børste tænder (Zähne putzen).

Træk dig din jakke ud = tag jakken af (zieh dir die Jacke aus).

Lave kørekort = bestå køreprøven (den Führerschein machen).

Det langer mig = det er nok for mig (es langt mir).

Det er faldet mig op = jeg har lagt mærke til (es ist mir aufgefallen).

Nedkomme = komme ned (herunterkommen).

Og så var der eleven, der bad læreren om at måtte skrue ned for *hedekroppen* (tysk: Heizkörper), altså radiatoren.

Især det sidste eksempel kan være svært at forstå, hvis man ikke er velbevandret i både dansk og tysk.

Sydslesvigdansk på Facebook

Nogle af mine gamle klasse- og spejderkammerater har for ca. 15 år siden oprettet en lukket facebookgruppe, hvor de skriver længere tekster, hvor de helt bevidst leger med sproget og på en kreativ måde blander dansk og tysk. De skriver om:

Alenetrækkende mødre (alleinerziehende Mütter) = enlige mødre.

Brysteveninde (Busenfreundin) = hjerteveninde.

Send mig et ansigtskort (send mig et postkort) = schick mir eine Ansichtskarte.

Jeg har næsen fuld (nu kan det være nok) = ich hab' die Nase voll.

Det er ham pølse (det er ham lige meget) = es ist ihm wurscht.

Da kann ich nichts für (det kan jeg ikke gøre for).

Jeg spurgte dem en gang, om der er faste regler for, hvornår de skifter fra det ene sprog til det andet og fik dette svar:

“Wenn man den sylslesvisk snakker au skriber, sprækker au skriber man, wie en den Snabel vokset er. Det gieber kiene Regler dervohr.”

Men man kan let komme galt afsted. Min spejder- og skolekammerat Ami fortæller:

“Da jeg for godt 30 år siden lige var begyndt som skoleinspektør på Oksevejens Skole i Flensborg, ønskede forældrerådet, at skolen skulle tilbyde fastelavnsfest til forældrene. De bad mig skrive invitationsteksten, og selvom vi, de ansat på skolen, konsekvent sendte alle skolemeddelelser ud på dansk, bad forældrerådet om, at jeg denne ene gang skulle skrive et lille tysksproget resume af invitationen på bagsiden, så evt. tysksprogede ægtefæller også skulle føle sig velkomne. Det gjorde jeg så ved til slut at skrive: *Ihr möchtet bitte alle ausgekleidet kommen*.

Der blev læst korrektur på teksten, der blev sendt ud med børnene til alle forældre, og der kom ingen reaktion på teksten. Først da jeg sad på skolekontoret om aftenen, ringede telefonen, og en af elevernes mødre spurgte mig, hvordan de mon skulle komme til fastelavnsfesten. Var det virkelig rigtigt det, der stod i teksten? *Ausgekleidet* (afklædt)? Først da gik der et lys op for mig. Jeg havde på bedste petuhtantevis oversat ordet udklædt til ausgekleidet. Korrekt skulle der have stået *verkleidet*, men da vi bor i Flensborg, er der rigtig mange, der bare siger *ausgekleidet*, der jo retteligen betyder afklædt, men forstås som udklædt.

Ingen andre, hverken lærere eller forældre, havde lagt mærke til fejltagelsen med undtagelse af denne ene mor, som havde giftet sig ind i mindretallet, men egentlig kom fra Stuttgart, og vi fik os begge et godt og gedigent grin.”

Petuh-tante-snak

Som noget ganske særligt, har Flensborg sit eget bysprog: *Petuh*, som er en blanding af højtysk, rigsdansk, sønderjysk og plattysk.

Man mener, at betegnelsen *petuh* kommer fra *Partoutkarte*, en sæsonbillet til et ubegrænset antal ture med spritbådene, der mellem 1950'erne og 1999 sejlede frem og tilbage mellem Kollund og Flensborg flere gange om dagen, og som gav adgang til toldfrit køb af spiritus, øl, vin og tobak. Også smør var en populær vare, så bådene var også kendt som *Butterschiffe*. En lidt længere rute gik mellem Gråsten/Sønderborg og Flensborg, hvor der var tid til at få sig et stykke smørrebrød eller kaffe og kringle. Det var især midaldrende Flensborgfruer, der havde tid nok til sig selv, som tog turene. De havde deres faste pladser om bord, og kunne – ved at købe den fulde toldfrie ration og sælge varerne videre til naboer og bekendte – tjene en lille ekstra skilling til pensionen.

Det var især sangeren Gerty Molzen (1906-1990), der formidlede *petuh*-historier og -sange. Man har i de senere år gjort en betydelig indsats for at forhindre *petuh* i at uddø. Blandt andet underviser man i *petuh*, udgiver små bøger med *petuh*-fortællinger (med ordlister), og har genudgivet Gerty Molzens sange.

Sprogforskerne har en yndlings *petuh*-historie, som mange citerer for at demonstrere, hvor kuriøst *petuh* kan være: *“Komm nieder Mamsell, un bring de Kinder um! Un wenn Sie sie abgezogen haben, denn legen Sie sie ein!”*

Det er naturligvis ikke en fortælling om kannibalisme, men en ganske harmløs besked til barnepigen om at bringe børnene hjem, klæde dem af og lægge dem i seng.

Er man heldig, kan man i Flensborgs gader, forretninger og bybusser høre brudstykker af både sydslesvigdansk og *petuh*, for den almene flensborger veksler mellem sprogene, som vinden blæser og tager det i øvrigt ikke så tungt med grammatikken. Længe leve mangfoldigheden!

Litteratur:

Gerty Molzen: *Von Flensburg nach New York*. https://www.youtube.com/playlist?app=desktop&list=OLAK5uy_kf1oqMaMxcxVhLamvHhiAL0T64nKUbk3I&cbid=1. På playlisten findes blandt andet Gerty Molzens oplæsning af *Petuhfahrt nach Glücksburg*.

Samme historie findes på tryk i:

Bis nächster Tour! Petuh-Geschichten, erlebt und erzählt von Gerty Molzen. Baltica Verlag Glücksburg, 2008.

Renate Delfs: Ohaueha, was'n Aggewars, Husum, 1997.

Anmeldelser Magt og overmod Om sprogets storhedsvanvid i virksomhedskommunikation

Af Lise Bostrup

Mikkel Toxvig, cand.mag. i retorik fra Aarhus Universitet, leverer i *Magt og overmod. Om sprogets storhedsvanvid i ledelse og arbejdsliv* (2025) en skarp analyse af det moderne virksomhedssprog. Med afsæt i fire græske myter – Ikaros, Sisyfos, Narcissus og Pygmalion – viser han, hvordan stræben efter det sublime ofte ender i fald.

Virksomheder konkurrerer om at overgå hinanden i superlativer. De er ikke blot dygtige, men de bedste – ikke blot kompetente, men førende og unikke (s. 8). Problemet er, at selvros svækker troværdigheden. Jagten på det særlige fører paradoksalt nok til sproglig ensartethed.

Samtidig breder oppustede titler og forkortelser sig: *CEO*, *CFO*, *COO* – eller mere kreative varianter som *Group Manager* med *Care Competence*. Også arbejdsopgaverne pakkes ind i et lag af buzzwords: at tænke ud af boksen, vækste, italesætte, align, disrupte og committe.

Toxvig kalder det utroværdig tomgang og rammer en genkendelig tendens. Spørgsmålet er dog, om kritikken bliver for entydig, og om nogle af grebene ikke faktisk virker i praksis.

Han retter også blikket mod ledere, der dyrker deres egen fremtoning på bekostning af medarbejderne. Skandalesager – ikke mindst i kølvandet på #MeToo – viser, hvor hurtigt en profil kan falde. Resultatet er en abstrakt og floskuløs kommunikation, der jagter klik frem for effekt.

Kunstig intelligens forstærker ifølge Toxvig denne udvikling og gør sproget mere forudsigeligt – en pointe, der er tankevækkende, men kun kort berørt.

Toxvig efterlyser et sprog, hvor midler vægtes lige så højt som mål. Overmod bør forstås som en last, ikke en dyd (s. 117).

Det er en skarp og tankevækkende bog, der får læseren til at se det moderne arbejdslivs sprog med nye øjne.

Den moderne Ikaros stræber mod det sublime – men vingerne smelter, og faldet vil følge. AI-generet illustration.

Grundigt nysgerrig

Festskrift til Eva Skafté Jensen på 60-årsdagen den 9. marts 2026

Dansk Sprognævns Skrifter 56

Grundigt nysgerrig er et vægtigt værk på 656 sider bestående af 33 artikler af 33 forskellige sprogforskere fra Eva Skafté Jensens kollegiale netværk. Eva Skafté Jensen blev dr.phil. i 2011, og siden 2012 har hun været ansat som seniorforsker ved Dansk Sprognævn, hvor hun primært arbejder med dansk grammatik og studier i det danske sprogs forandring.

Hun skriver regelmæssigt artikler til *Nyt fra Sprognævnet* og *Mål & Måle* og er desuden en del af den gruppe medarbejdere, der på skift besvarer Sprognævnets spørgetelefon, hvor almindelige mennesker kan ringe ind med spørgsmål om det danske sprog.

Eva Skafté Jensen har ikke selv bidraget med en artikel til bogen, men alle artiklerne er skrevet til hendes ære.

Om artiklernes indhold hedder det i forordet:

En stor andel af bidragene behandler grammatiske spørgsmål – fra semiotisk analyse af dansk kasus til generative argumenter for VP-generering af subjekter, fra historiske studier af sætningens yderpladser til funktionelle undersøgelser af sætningsadverbialer i interaktion.

Beskrivelsen peger på et fagligt ambitiøst og specialiseret værk. Det er i høj grad en publikation, der henvender sig til et fagligt publikum, og som afspejler en samtale mellem forskere inden for feltet.

Der er ingen egentlig rød tråd i værket og ingen opdeling i temaer. Artiklerne står side om side som selvstændige bidrag, og læseren får kun i begrænset omfang hjælp til at orientere sig på tværs af dem.

Det er en velkendt egenskab ved festskriftet som genre, at hyldesten af hovedpersonen står centralt. Resultatet er et værk, der i høj grad dokumenterer et aktivt og mangfoldigt forskningsmiljø omkring Eva Skafté Jensen.

Den grundigt nysgerrige læser kan desuden finde glimt af humor og sprogligt overskud under den formelle stil. Det kræver dog en vis indsats – og interesse for området – at få fuldt udbytte af dem.

Seniorforsker Eva Skafté Jensen, Dansk Sprognævn.

Kavitsner – en overset ordklasse i dansk sprogforskning

Af Lise Bostrup

Under den højtravende overskrift *Kavitsens fenomenologi* kaster seniorforsker ved Dansk Sprognævn, Peter Juel Henriksen, sig over en håndfuld vittigheder, som de fleste for længst har overstået i folkeskolens mellemtrin – og siden gjort sig umage for at glemme. Her genopstår de som analyseobjekt.

Der er tale om en vittighedstype i to led: et spørgsmål med *kan* og et modspørgsmål, hvor *kan* – udtalt *ka* – indgår i et sammensat ord:

Ka' bukser flyde? – Kajakker?
Ka' trolde sælge espresso? – Kafæer?
Ka' mus spises? – Karotter?
Kan tåge smage sødt? – Kandis?

Også varianten med *kunne*, udtalt *ku*, inddrages:

Ku' gæsten sprattes op? – Kuverten?

Med imponerende alvor og en ikke uanselig mængde terminologi kortlægges disse sproglige spøgefuldheder. Kavitsnerne underkastes klassifikation, og deres grad af bizarhed vurderes – for som det synes at være præmissen: Jo mere bizarre, desto sjovere.

Men kavitsnerne selv lader sig kun modvilligt indfange. De opfører sig som en sproglig undtagelsestilstand: en anarkistisk genre, hvor ordklasser skrider, betydninger kortslutter, og retskrivningen uden videre sættes ud af kraft. Her trumfer lyd system, og brug trumfer regel.

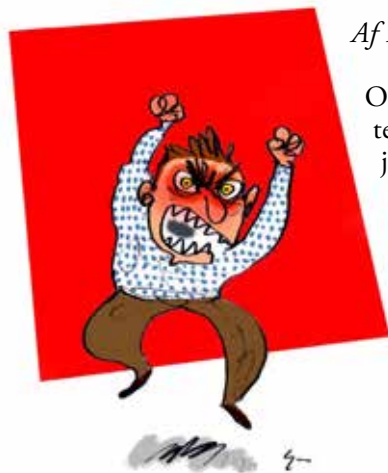
Set i det lys fremstår kavitsneren som en stille modstandshandling: sproglig civil ulydighed i miniature – også over for de normer, der forvaltes af institutioner som Dansk Sprognævn.

AI-genereret illustration af Lise Bostrup.

Er du sprogkræsen?

At krænke – et problematisk ord

Af Lise Bostrup

Ordet at *krænke* er i dag et af de mest omdiskuterede ord i den offentlige debat. Det optræder i jura, politik, medier og hverdagsprog og fungerer ofte som markør for dybe værdikonflikter. Nogle oplever ordet som nødvendigt for at kunne sætte ord på magtmisbrug og uret, mens andre opfatter det som et modeord, der bruges for let og for subjektivt. Men hvad betyder at *krænke* egentlig? Hvor kommer ordet fra, hvordan har det udviklet sig, og hvilken rolle spiller den amerikanske debat for den måde, ordet bruges på i dag?

Oprindelse og grundbetydning

Krænke er et gammelt ord i dansk. Det hænger sammen med tysk *kränken* og kan føres tilbage til ældre germanske former med betydningen *at svække, at skade* eller *at gøre uret mod*. I dansk har ordet traditionelt været knyttet til forestillingen om, at noget legitimt bliver overskredet: en ret, en grænse, en værdighed.

I ældre sprogbrug taler man om at krænke en persons ære, at krænke en ejendomsret eller at krænke gældende love og regler. Fælles for disse anvendelser er, at krænkelsen forstås som noget objektivt konstaterbart. Det afgørende er ikke, hvordan den berørte person føler, men om der faktisk er sket et brud på en norm eller en ret.

Denne betydning gør *krænke* til et tungt ord. Det signalerer alvor og uret og placerer ansvaret entydigt hos den krænkende part.

Krænke som juridisk begreb

I juraen lever denne betydning videre. Her er *krænkelse* et teknisk begreb, som bruges i en lang række faste forbindelser: krænkelse af ytringsfriheden, krænkelse af privatlivets fred, krænkelse af ophavsretten, krænkelse af ligebehandlingsprincippet.

I disse sammenhænge afgøres spørgsmålet om krænkelse ikke af følelser, men af lovgivning, praksis og domstole. En krænkelse kan fastslås, selv om den berørte part ikke oplever sig personligt krænket, og omvendt kan man føle sig krænket uden at have lidt en juridisk krænkelse.

Det juridiske sprog fastholder dermed en klar skelnen mellem subjektiv oplevelse og objektiv vurdering. Det er netop denne skelnen, der i stigende grad udfordres i den moderne offentlige debat.

Betydningskred i hverdagsproget

I løbet af de seneste årtier – især fra 2010'erne – har at *krænke* fået en ny og mere subjektiv anvendelse i dansk. I dag bruges ordet ofte om oplevelsen af at blive stødt, nedgjort, overset eller talt hen over hovedet.

Når man siger: *Jeg følte mig krænket*, flyttes fokus fra handlingens objektive karakter til den enkeltes oplevelse. Krænkelsen bliver noget, man føler, snarere end noget, der kan konstateres udefra.

Denne betydningsskred har gjort ordet langt mere udbredt i dagligsproget, men også mere omstridt. For hvor går grænsen mellem at være krænket, at være stødt og blot at være uenig? Og hvem har definitionsmagten, når krænkelse gøres til et spørgsmål om oplevelse?

Et kampord i kulturdebatten

I dag fungerer *krænke* ikke blot som et neutralt beskrivende ord, men som et egentligt kampord. Udtryk som *krænkelseskultur*, *krænkelsesparat* og *professionelt krænket* bruges polemisk til at kritisere det, man opfatter som overdreven følsomhed eller moralsk nidkærhed.

Omvendt bruges ordet af andre som et nødvendigt redskab til at synliggøre diskrimination, magtstrukturer og symbolske overgreb, der tidligere blev affejt som bagateller.

Striden står ikke kun om konkrete sager, men om selve ordets legitimitet. Er *krænket* et præcist begreb – eller et retorisk våben?

Den amerikanske vinkel

Den moderne danske debat om krænkelse kan vanskeligt forstås uden en amerikansk vinkel. I USA har sproget om at blive stødt og krænket spillet en central rolle i identitets- og kulturdebatter siden 1980'erne og 1990'erne.

Det centrale engelske ord er *to offend*. I almindelig sprogbrug betyder det at støde, fornærme eller overskride sociale normer. Man kan sige: *I didn't mean to offend you* – en formulering, der signalerer beklagelse, men ikke nødvendigvis alvorlig skyld.

Semantisk er *to offend* som udgangspunkt mildere end det danske at *krænke*. Det handler primært om følelser og sociale relationer, ikke om rettigheder eller normbrud i juridisk forstand.

To offend og jura

I modsætning til *krænke* har *to offend* ikke en central juridisk betydning. I engelsk juridisk sprog bruges andre, langt stærkere verber, når rettigheder overskrides: *to violate, to infringe, to breach*.

Man taler om *violation of human rights* eller *infringement of privacy* – ikke om at nogen er *offended*. Substantivet *offence* betyder i juridisk sammenhæng noget helt andet, nemlig en lovovertrædelse eller forbrydelse.

Det betyder, at det engelske *offended* i udgangspunktet er følelsesbaseret, mens det danske *krænket* historisk har været norm- og rettighedsbaseret.

Fra *offended* til *krænket*

Når *krænket* i dag bruges bredt og subjektivt i dansk, kan det derfor ses som et diskurslån fra amerikansk debat, men med et tungere ordvalg. Hvor man på engelsk siger *I am offended*, siger man på dansk *jeg er krænket* – og dermed aktiveres et ord med langt større moralsk og juridisk klangbund.

Denne forskel er med til at forklare, hvorfor debatten om krænkelse ofte bliver så ophedet i Danmark. Det, der for den ene part blot er en oplevelse af at være stødt, opfattes af den anden som en anklage om alvorligt normbrud.

Et ord i spænding

Sprogligt befinder *at krænke* sig i et spændingsfelt mellem det objektive og det subjektive, mellem jura og følelser, mellem dansk tradition og amerikansk diskurs. Når disse betydninger glider sammen, opstår der let misforståelser og konflikter.

Netop derfor er det værd at være sprogligt opmærksom på, hvad man mener, når man bruger ordet. Taler man om en juridisk krænkelse, en moralsk overskridelse eller en personlig oplevelse?

Hvor står ordet i dag?

At krænke er næppe et forbigående modeord. Tværtimod ser det ud til at have fået en fast plads i det moderne danske ordforråd. Men ordet er ikke længere entydigt, og dets betydning forhandles løbende i den offentlige debat.

Måske er det netop i ord som *krænke*, at sprogets rolle som både redskab og kampplads bliver tydeligst. Når vi diskuterer, hvad det vil sige at være krænket, diskuterer vi samtidig grænserne for ytringsfrihed, respekt og fællesskab.

Tal dansk på dørtrinnet

Michael Falkendorf

Det er ikke mindst journalister og kulturpersoner, der driver strømmen af engelske ord ind i dansk – ofte som om deres troværdighed afhænger af at kunne sige *connecte* og *peake*. Det er denne sproglige forfængelighed, der bør bekæmpes. Nu må man håbe, at den kommende kulturminister vil føre Jacob Engel-Schmidts indsats videre.

Marta Sørensen, der er journalist og redaktør ved *Weekendavisen*, skrev for nylig, at *det danske sprog ikke dør af en smule engelsk*. Nej, og man dør vel heller ikke af en smule pesticid i vandet – i hvert fald ikke med det samme.

Det er naturligt at optage ord udefra, men tempoet og den ukritiske brug underminerer den fælles forståelse. Der opstår en sproglig kløft, hvor den sproglige elite forstår hinanden, mens andre holdes udenfor. Indsatsen mod denne udvikling bæres af skiftende kulturministre, senest Jakob Engel-Schmidt, som har vist, at der faktisk kan handles politisk på området.

Sprog handler også om billeder og forståelse. Når man *connecter* og *peaker*, mister ordene deres forankring. *Forbinde* og *toppe* giver derimod mening på dansk. Jeg har selv forsøgt at introducere ordet *infotal* som alternativ til *podcast*, fordi det forener information og fortælling.

Problemet er ikke kun fremmedord, men også dårlig sprogbrug og klodsede oversættelser som *for nu* i stedet for *lige nu*.

Sprog er også politik og identitet. Når problemer bliver til *udfordringer*, eller når lande som Litauen *væner om deres sprog i det offentlige rum*, handler det om kultur og selvforståelse.

Sproget er et redskab. Det skal bruges, så vi forstår hinanden. Så lad os holde op med at holde *doorstepmøder* og i stedet holde *møderne på dørtrinnet*.

AI-genereret illustration.

Den Danske Sprogkreds' program

april – september 2026

- Fredag og lørdag
24. og 25. april Society for the Advancement of Scandinavian Studies-konference i New York **Sprogkredsen udstiller**, og Lise Bostrup taler om **oversættelsen af H.C. Andersens eventyr fra dansk til engelsk.**
- Fredag-lørdag
den 1. og 2. maj **Festivalen Sprogense i Bogense**
Sprogkredsen deltager med en udstilling i Sproggaden.
den 1.maj kl. 14.30 Dansk sprog i et generationsperspektiv i grønt telt på Torvet
kl. 15.15 Hvorfor kan vi ikke bare tale engelsk? Samme sted.
- den 2. maj kl. 11.00 Dansk sprogpolitik til debat i Den gamle Købmandsgård.
Kl. 14.00 Sprogquiz om faste vendinger og ordsprog,
så englenerne synger samme sted.
- Torsdag den 21. maj **Madens folkemøde i Nykøbing F.** Sprogkredsen inviterer til
kl. 16-17.30 quizen *Jok ikke i spinaten* med faste udtryk og ordsprog med relation
til mad i Glassalen på Hovedbiblioteket i Irlandsvej 47.
- Lørdag og søndag
den 20. og 21. juni **Præstø litteraturfestival.** Sprogkredsen optræder med en stand
foredrag og en quiz om faste udtryk og ordsprog.
- Onsdag og torsdag
den 22. og 23. juli **Seniorfestivalen i Marielyst Stand begge dage**
og foredrag om faste vendinger den 23. juli.
- Mandag den 12. august **Generalforsamling** på Kulturstationen i Vanløse
kl. 17-18 Medlemsmiddag på Restaurant Kreta i Vanløse.
- Torsdag den 10.
september kl. 19-21 **Prisfesten Svanen og Ællingen**
på Kulturstationen i Vanløse.
- Fredag den 11.
september kl. 19-21 **Jok ikke i spinaten. Quiz om faste vendinger**
i Højdevangskirken, Irlandsvej 47, 2300 København S.

Medlemskab i Den Danske Sprogkreds koster 250 kr. om året og inkluderer fire numre af *Sprogkræsen*, et eksemplar af Sprogkredsens årlige udgivelse og gratis adgang til kredsens arrangementer. Et abonnement på *Sprogkræsen* koster 300 kr. pr. år.

Alle Sprogkredsens udgivelser kan bestilles på Sprogkredsens hjemmeside.

Den Danske Sprogkreds
Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse, 26 71 78 37
www.DenDanskeSprogkreds.dk / Facebook: Den Danske Sprogkreds